

T.C.
YARGITAY
22. Hukuk Dairesi

Esas No.	2019/8767
Karar No.	2019/23285
Tarihi:	12/12/2019

İlgili Kanun / Madde

6100 S.HMK/106

- **TESPİT DAVASI AÇILABİLMESİNİN KOŞULLARI**
- **EDA DAVASI**
- **EDA DAVASI AÇILABİLECEK KOŞULLARDA TESPİT DAVASI AÇILAMAYACAĞI**

ÖZETİ. Bir tespit davasının kabule şayan olabilmesi için, kanunla belirtilen istisnalar dışında bu davanın konusunu oluşturan hukuki ilişkinin var olup olmadığının mahkemece hemen tespit edilmesinde davacının güncel bir hukuki yararının bulunması gerekir.

Davacının hukuki ilişkinin derhal tespitinde hukuki yararının varlığı için öncelikle davacının bir hakkı veya hukuki durumu güncel halihazır ve ciddi bir tehditle karşı karşıya olması gerekir. Bu tehdit çoğunlukla davalının davranışları ile ortaya çıkar. Bu tehdidin davacı için bir tehlike oluşturabilmesi, bu tehdit nedeniyle, davacının hukuki durumunun tereddüt içinde olmasına ve bu hususun davacıya zarar verebilecek nitelikte bulunmasına bağlıdır.

Belirtmelidir ki, mahkemeden istedikleri hukuki korunmaya göre davalar eda davaları, tespit davaları ve inşai davalar olarak ayrılmaktadır.

Eda davalarında; bir şeyin yapılması, bir şeyin verilmesi veya bir şey yapılmaması istenmekte iken; inşai (yenilik doğuran) davalar ile de, var olan bir hukuki durumun değiştirilmesi, kaldırılması veya yeni bir hukuki durumun yaratılması istenir. İnşai (yenilik doğurucu) davanın kabulü ile yeni bir hukuki durum yaratılır ve hukuksal sonuç genellikle bir yargı kararı ile doğar.

Tespit davasında ise sadece tespit hükmü verilebilir. Tespit davasında verilen karar ile hukuki ilişkinin varlığı veya yokluğu kesin olarak tespit edilir, Diğer bir anlatım ile davalının varlığını inkar ettiği ilişkinin var olduğu veya yokluğunu inkar ettiği hukuki ilişkinin yok olduğu hükme bağlanır.

Bir tespit davasının kabule şayan olabilmesi için, bu davanın konusunu oluşturan hukuki ilişkinin var olup olmadığının mahkemece hemen tespit edilmesinde davacının menfaatinin (hukuki yararının) bulunması gerekir.

Tespit davasında; eda davasından ve inşai davadan farklı olarak, davacının böyle bir menfaatinin bulunduğu varsayılmaz. Tespit davasında davacı, kendisi için söz konusu olan tehlikeli veya tereddütlü durumun ortaya çıkaracağı zararın, ancak tespit davası ile giderilebileceğini kanıtlamalıdır. Çünkü tespit davası, hukuki bir durum ya da hak henüz inkar ya da ihlal edilmeden, yani herhangi bir zarar doğmadan açılabilirdiğinden, menfaatin doğmuş ve güncel olması gereğinin bir istisnası olarak ortaya çıkmıştır.

İşte davacının hukuki ilişkinin derhal

tespitinde menfaatinin (hukuki yararının) varlığı için öncelikle, davacının bir hakkı veya hukuki durumu güncel (halihazır) ve ciddi bir tehditle karşı karşıya olması gerekir. Bu tehdit çoğunlukla davalının davranışları ile ortaya çıkar. Bu tehdidin davacı için bir tehlike oluşturabilmesi, bu tehdit nedeniyle, davacının hukuki durumunun tereddüt içinde olmasına ve bu hususun, davacıya zarar verebilecek nitelikte bulunmasına bağlıdır (Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun 01.02.2012 gün ve 2011/10-642 E., 2012/38 K. sayılı kararı).

Bu doğrultuda, davacının bir hakkı veya hukuki durumu güncel bir tehlike ile tehdit edilmiş olmalı; bu tehdit nedeniyle, davacının hukuki durumu tereddüt içinde olmalı ve bu husus davacıya zarar verebilecek nitelikte bulunmalı; yalnız kesin hüküm etkisine sahip olup, cebri icraya yetki vermeyen tespit hükmü, bu tehlikeyi ortadan kaldırmaya elverişli olmalıdır. Davacının tespit davası ile istediği hukuki koruma diğer dava çeşitlerinden birisi ile sağlanabiliyorsa, o zaman davacının tespit davası açmakta hukuki yararı yoktur. Bu şartların bulunmaması halinde tespit davası dinlenmez, davanın usulden (dava şartı yokluğundan) reddi gerekir.

Taraflar arasında görülen dava sonucunda verilen kararın, temyizen incelenmesi davalı vekili tarafından istenilmekle, temyiz talebinin süresinde olduğu anlaşıldı. Dava dosyası için Tetkik Hakimi ... tarafından düzenlenen rapor dinlendikten sonra dosya incelendi, gereği konuşulup düşünüldü:

Davacı İsteminin Özeti:

Davacı vekili, müvekkilinin ... Belediyesinde çalışmakta iken 6111 sayılı yasa ile ihtiyaç fazlası işçi olarak .../... Milli Eğitim Müdürlüğü'ne atandığını, müvekkilinin ... Belediyesinde iken 01/03/2011-28/02/2013 tarihleri arasında toplu iş sözleşmesi geçerli olduğunu, müvekkilinin bu toplu iş sözleşmesinin uygulanma süresi içinde davalı tarafa atandığını, müvekkilinin tüm hak ve alacakları ile özlük hakları ile birlikte geçiş yaptığını, 6111 sayılı yasa ile haklarının koruma altına alındığını, atandığı dönemde yürürlükte bulunan Toplu İş Sözleşmesi 40. maddesine göre gündelik ücrete ilişkin yanı işveren bağlı işyerlerinde geçirmiş olduğu her yıl için 16 kuruş kıdemlilik zammı ekleneceği hükmünün bulunduğunu, bu nedenle müvekkilinin toplu iş sözleşmesi süresi içinde davalı nezdinde çalıştığı süre için kıdem zammı uygulanması gerektiğinin tespitine karar verilmesini talep etmiştir.

Davalı Cevabının Özeti:

Davalı vekili, davacının taleplerinin dayanaksız haksız ve hukuki dayanaktan yoksun olduğunu, davacının iddia ettiği kıdemlilik zammının maaşa yansıtıldığını, dava konusu oluşmadığından davanın reddi gerektiğini, davacının söz konusu kıdem zammı 2,52 TL olup bu miktarın üzerinde bir ücreti hak edışı bulunmadığını, davacının dayanağının Toplu İş Sözleşmesi 40. maddesi olduğunu, davacının iddiasını ispatla mükellef olduğunu, davacının taleplerinin zamanaşımına uğradığını, mahkemenin görevli olmadığını belirterek davanın reddini talep etmiştir.

İlk Derece Mahkemesi Kararının Özeti:

İlk Derece Mahkemesince, davacının dava konusu yaptığı tespit talebi bakımından dava açmasında hukuki yararının bulunmadığı gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiştir.

İstinaf başvurusu:

İlk Derece Mahkemesinin kararına karşı, davacı vekili istinaf başvurusunda bulunmuştur.

Bölge Adliye Mahkemesi Kararının Özeti:

Bölge adliye mahkemesince, davacı vekilinin istinaf başvurusunun KABULÜ ile HMK 353/1-b-2 ve 355. Maddeleri gereğince ilk derece Mahkemesi KARARININ ORTADAN KALDIRILMASINA ve istinaf talebi kısmen kabul edilse de ilk derece Mahkemesi kararı tamamen ortadan kalkmakla ilk derece Mahkemesi hükmü yerine geçmek üzere; Davacının Belediye İş Sendikası ile Kozluk Belediye Başkanlığı arasında bağitlanan ve 01.03.2011-28.02.2013 yürürlük süreli TİS'nin 40. Maddesinde bahsi geçen Kıdem Zammı düzenlemesinden 04.11.2011-01.07.2012 tarihler ile sınırlı olmak kaydı ile yararlandırılması gerektiğinin TESPİTİNE, fazlaya ilişkin talebin reddine, karar verilmiştir.

Temyiz başvurusu:

Kararı, davalı vekili temyiz etmiştir.

Gerekçe:

Dava açılmasında hukuki yarar, 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanununun 114. bir dava şartı olarak düzenlenmiştir.

6100 sayılı Kanun 106. madde hükmüne göre Tespit davası yoluyla, mahkemeden, bir hakkın veya hukuki ilişkinin varlığının ya da yokluğunun yahut bir belgenin sahte olup olmadığının belirlenmesi talep edilir. (2) Tespit davası açanın, kanunlarda belirtilen istisnai durumlar dışında, bu davayı açmakta hukuken korunmaya değer güncel bir yararı bulunmalıdır.

Tespit davasında, sadece tespit hükmü verilebilir. Tespit davasında verilen karar ile hukuki ilişkinin varlığı veya yokluğu kesin olarak tespit edilir.

Bir tespit davasının kabule şayan olabilmesi için, kanunla belirtilen istisnalar dışında bu davanın konusunu oluşturan hukuki ilişkinin var olup olmadığının mahkemece hemen tespit edilmesinde davacının güncel bir hukuki yararının bulunması gerekir.

Davacının hukuki ilişkinin derhal tespitinde hukuki yararının varlığı için öncelikle davacının bir hakkı veya hukuki durumu güncel halihazır ve ciddi bir tehditle karşı karşıya olması gerekir. Bu tehdit çoğunlukla davalının davranışları ile ortaya çıkar. Bu tehdidin davacı için bir tehlike oluşturabilmesi, bu tehdit nedeniyle, davacının hukuki durumunun tereddüt içinde olmasına ve bu hususun davacıya zarar verebilecek nitelikte bulunmasına bağlıdır.

Belirtilmelidir ki, mahkemeden istedikleri hukuki korunmaya göre davalar eda davaları, tespit

davaları ve inşai davalar olarak ayrılmaktadır.

Eda davalarında; bir şeyin yapılması, bir şeyin verilmesi veya bir şey yapılmaması istenmekte iken; inşai (yenilik doğuran) davalar ile de, var olan bir hukuki durumun değiştirilmesi, kaldırılması veya yeni bir hukuki durumun yaratılması istenir. İnşai (yenilik doğurucu) davanın kabulü ile yeni bir hukuki durum yaratılır ve hukuksal sonuç genellikle bir yargı kararı ile doğar.

Tespit davasında ise sadece tespit hükmü verilebilir. Tespit davasında verilen karar ile hukuki ilişkinin varlığı veya yokluğu kesin olarak tespit edilir, Diğer bir anlatım ile davalının varlığını inkar ettiği ilişkinin var olduğu veya yokluğunu inkar ettiği hukuki ilişkinin yok olduğu hükme bağlanır.

Bir tespit davasının kabule şayan olabilmesi için, bu davanın konusunu oluşturan hukuki ilişkinin var olup olmadığının mahkemece hemen tespit edilmesinde davacının menfaatinin (hukuki yararının) bulunması gerekir.

Tespit davasında; eda davasından ve inşai davadan farklı olarak, davacının böyle bir menfaatinin bulunduğu varsayılmaz. Tespit davasında davacı, kendisi için söz konusu olan tehlikeli veya tereddütlü durumun ortaya çıkaracağı zararın, ancak tespit davası ile giderilebileceğini kanıtlamalıdır. Çünkü tespit davası, hukuki bir durum ya da hak henüz inkar ya da ihlal edilmeden, yani herhangi bir zarar doğmadan açılabilirdiğinden, menfaatin doğmuş ve güncel olması gereğinin bir istisnası olarak ortaya çıkmıştır.

İşte davacının hukuki ilişkinin derhal tespitinde menfaatinin (hukuki yararının) varlığı için öncelikle, davacının bir hakkı veya hukuki durumu güncel (halihazır) ve ciddi bir tehditle karşı karşıya olması gerekir. Bu tehdit çoğunlukla davalının davranışları ile ortaya çıkar. Bu tehdidin davacı için bir tehlike oluşturabilmesi, bu tehdit nedeniyle, davacının hukuki durumunun tereddüt içinde olmasına ve bu hususun, davacıya zarar verebilecek nitelikte bulunmasına bağlıdır (Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun 01.02.2012 gün ve 2011/10-642 E., 2012/38 K. sayılı kararı).

Bu doğrultuda, davacının bir hakkı veya hukuki durumu güncel bir tehlike ile tehdit edilmiş olmalı; bu tehdit nedeniyle, davacının hukuki durumu tereddüt içinde olmalı ve bu husus davacıya zarar verebilecek nitelikte bulunmalı; yalnız kesin hüküm etkisine sahip olup, cebri icraya yetki vermeyen tespit hükmü, bu tehlikeyi ortadan kaldırmaya elverişli olmalıdır. Davacının tespit davası ile istediği hukuki koruma diğer dava çeşitlerinden birisi ile sağlanabiliyorsa, o zaman davacının tespit davası açmakta hukuki yararı yoktur. Bu şartların bulunmaması halinde tespit davası dinlenmez, davanın usulden (dava şartı yokluğundan) reddi gerekir.

Nitekim Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun 22.05.2013 gün ve 2013/22-561 E., 2013/733 K. ile 12.06.2013 gün ve 2013/8-1013 E., 2013/816 K. sayılı kararlarında da aynı ilkeler benimsenmiştir.

Dava açılmasında hukuki yarar, 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 114. bir dava şartı olarak düzenlenmiştir.

Somut olayda, davacının Belediye İş Sendikası ile ... Belediye Başkanlığı arasında bağitlanan ve 01.03.2011-28.02.2013 yürürlük süreli Toplu İş Sözleşmesinin 40. Maddesinde bahsi geçen Kıdem Zammı düzenlemesinden 04.11.2011-01.07.2012 tarihler ile sınırlı olmak kaydı ile yararlandırılması gerektiğinin tespitine ilişkin talebinin eda davasına konu edilebileceği, eda davası açılmadan sadece tespit istenmesinde güncel ve hukuki bir yararın bulunmadığı anlaşılmalı davanın usulden reddine karar verilmesi gerekirken davanın kabulüne karar verilmesi hatalı olup bozmayı gerektirmiştir.

Sonuç:

Temyiz olunan bölge adliye mahkemesi kararının, yukarıda yazılı sebepten dolayı BOZULMASINA, dosyanın kararı veren Bölge Adliye Mahkemesine gönderilmesine, 12.12.2019 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.